

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพติด และ หาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติดรูปแบบผู้ป่วยนอกในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยยาเสพติดที่กำลังรับการบำบัดรักษารูปแบบผู้ป่วยนอกในปีงบประมาณ 2551 ที่สถาบันธัญญารักษ์ และศูนย์บำบัดภูมิภาคทั้ง 5 แห่งในประเทศไทย ดังนี้ คือ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดแม่ฮ่องสอน ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดเชียงใหม่ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลาและศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี จำนวน 4,914 ราย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถาบันธัญญารักษ์จำนวน 2,348 ราย

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดแม่ฮ่องสอนจำนวน 246 ราย

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดเชียงใหม่จำนวน 556 ราย

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่นจำนวน 1,352 ราย

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลาจำนวน 323 ราย

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานีจำนวน 89 ราย

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นผู้ป่วยที่เป็นตัวแทนของผู้ป่วยนอกที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันธัญญารักษ์และศูนย์บำบัดภูมิภาคทั้ง 5 แห่งในประเทศไทย ปีงบประมาณ 2554 จำนวน 345 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 345 ราย โดยกำหนดสัดส่วนจากแต่ละศูนย์ฯ ด้วยสัดส่วน 1: 0.14 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถานบำบัด ดังนี้ สถาบันธัญญารักษ์ 165 ราย ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดแม่ฮ่องสอน 17 ราย ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดเชียงใหม่ 39 ราย ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น 95 ราย ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา 23 ราย และศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี 6 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling method) ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยที่ติดยา และสารเสพติดทุกประเภท ที่เข้ารับการบำบัดรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกตั้งแต่ 2 สัปดาห์ขึ้นไป

2. การรับรู้ดี สามารถสื่อสารได้และไม่มีอาการทางจิต คือ มีคะแนนการทำแบบทดสอบ B.P.R.S (Brief Psychosis Rating Scale) ไม่เกิน 36 คะแนนจึงถือว่าไม่มีอาการทางจิต (มานิต , ม.ป.ป.)

3. ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบและเติม คำจำนวน 11 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ยาและ สารเสพติดหลักที่ใช้ ความถี่ในการใช้ยาและสารเสพติด แหล่งที่อยู่อาศัย ความสำคัญของตนเองต่อ ครอบครัว การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาและสารเสพติด

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ ประยุกต์สร้างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงต่อการเสพยาของผู้ป่วย 10 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์จะมีคำถาม 4 ข้อที่ครอบคลุมทั้ง 4 องค์ประกอบของความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค ตามแนวคิดของสตอลทซ์ (Stoltz, 1997) ประกอบด้วย 1) การควบคุมสถานการณ์ 2) การรับรู้ต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหา 3) การเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ 4) ความอดทนต่อปัญหา ซึ่ง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน โดยมีความหมายของคะแนน ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิด/ ความรู้สึก/ การกระทำของผู้ตอบน้อยที่สุด
- 2 คะแนน หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิด/ ความรู้สึก/ การกระทำของผู้ตอบน้อย
- 3 คะแนน หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิด/ ความรู้สึก/ การกระทำของผู้ตอบปานกลาง
- 4 คะแนน หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิด/ ความรู้สึก/ การกระทำของผู้ตอบมาก
- 5 คะแนน หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิด/ ความรู้สึก/ การกระทำของผู้ตอบมากที่สุด

การแปลผลคะแนนระดับความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคโดยรวมทั้ง 4 องค์ประกอบ มี คะแนนอยู่ในช่วง 40-200 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามการแบ่งของสตอลทซ์ (Stoltz, 1997) ดังนี้

ช่วงคะแนน	คะแนน	ระดับความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค
166 – 200	คะแนน	สูง
135 – 165	คะแนน	ค่อนข้างสูง
95 – 134	คะแนน	ปานกลาง
60 – 94	คะแนน	ค่อนข้างต่ำ
40 – 59	คะแนน	ต่ำ

การแปลผลคะแนนระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรครายด้านแต่ละองค์ประกอบ มีคะแนนอยู่ในช่วง 10-50 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับโดยคำนวณตามสัดส่วนที่สตอลทซ์ (Stoltz, 1997) กำหนดในโดยรวม ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค
41.50 - 50.00 คะแนน	สูง
33.70 - 41.40 คะแนน	ค่อนข้างสูง
23.70 - 33.60 คะแนน	ปานกลาง
15.00 - 23.60 คะแนน	ค่อนข้างต่ำ
น้อยกว่า 15.00 คะแนน	ต่ำ

การแปลผลคะแนนระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรครายข้อ มีคะแนนอยู่ในช่วง 1-5 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับโดยคำนวณตามสัดส่วนที่สตอลทซ์ (Stoltz, 1997) กำหนดในโดยรวม ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค
4.15 - 5.00 คะแนน	สูง
3.37 - 4.14 คะแนน	ค่อนข้างสูง
2.37 - 3.36 คะแนน	ปานกลาง
1.50 - 2.36 คะแนน	ค่อนข้างต่ำ
น้อยกว่า 1.50 คะแนน	ต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยติดขาและสารเสพติด และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค 1 ท่าน พยาบาลที่จบปริญญาโทปฏิบัติงานการพยาบาลผู้ป่วยยาและสารเสพติด 1 ท่าน และพยาบาลที่จบปริญญาโทและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค 1 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบด้านเนื้อหาความสอดคล้องความครอบคลุมของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของภาษา นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพยาของผู้ป่วยยาเสพติดรูปแบบผู้ป่วยนอกในศูนย์บำบัดรักษาเสพติด ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์แล้ว มาตรวจสอบความเที่ยงโดยการวัดความคงที่ (stability) ของเครื่องมือกับกลุ่มผู้ป่วยนอกที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาหาค่าความเที่ยง และคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficients) โดยกำหนดความระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยรวมเท่ากับ 0.90 และได้ค่าความเที่ยงรายด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านการควบคุมสถานการณ์เท่ากับ 0.87
- 2.2 ด้านการรับรู้ต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาเท่ากับ 0.84
- 2.3 ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติเท่ากับ 0.86
- 2.4 ด้านความอดทนต่อปัญหาเท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ สถาบันธัญญารักษ์ และศูนย์บำบัดภูมิภาคทั้ง 5 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาตเก็บข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขออนุญาตผู้อำนวยการ ประธานงานกับ รองผู้อำนวยการกลุ่มภารกิจบริการวิชาการ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น พร้อม แต่งตั้งผู้ช่วยวิจัย

1.3 เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ช่วยวิจัย แจกแจงวัตถุประสงค์ในการ วิจัย รายละเอียดวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการ

2.1 เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์ และศูนย์ภูมิภาคทั้ง 5 แห่งแล้ว ในศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดสงขลา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 23 ราย ส่วนสถาบันธัญญารักษ์ และศูนย์ภูมิภาคอีก 4 แห่ง ผู้วิจัยประสานกับผู้ช่วยวิจัยให้เก็บข้อมูลตามจำนวนที่กำหนดดังนี้ สถาบันธัญญารักษ์ 165 ราย ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดแม่ฮ่องสอน 17 ราย ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดเชียงใหม่ 39 ราย ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดขอนแก่น 95 ราย ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดปัตตานี 6 ราย

2.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling method) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ที่แผนกผู้ป่วยนอก เริ่มเก็บข้อมูลโดยการแนะนำตัวเอง สร้างสัมพันธภาพ อธิบายวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย และการพิทักษ์สิทธิแก่กลุ่มตัวอย่างตามเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถาม ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อธิบายเกี่ยวกับแบบสอบถามแต่ละส่วนให้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล รอเก็บแบบสอบถามคืน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

1. โครงร่างวิจัยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยสถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์
2. ทำหนังสือชี้แจง (เอกสารแนะนำอาสาสมัคร) ให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างว่ามีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วม

วิจัยในครั้งนี้ คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดจะไม่มีเปิดเผยให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง และการนำเสนอข้อมูลจะเสนอในภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาเท่านั้น (ภาคผนวก ค)

3. กรณีที่ผู้ป่วยอายุ 18 ปีลงมา จะต้องขออนุญาตผู้ปกครองก่อนโดยมีหนังสือยินยอมอาสาสมัครให้ผู้ปกครองเซ็นอนุญาตให้ตอบแบบสอบถามก่อน จึงขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม (ภาคผนวก ง)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. หาคความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด กับ อายุ ความถี่ในการใช้ยาและสารเสพติด และการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาและสารเสพติด โดยใช้สถิติไค-สแควร์ ระบุนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05